

Shärve 37893-
ACC. N.R.

Landskap: Almohus län Upptecknat av: J. Bergström
Härad: Herrestads Adress: Umselg. Skuruf
Socken: Hägestad Berättat av: J. Bergström
Uppteckningsår: 1933 Född år 1864 i Hägestad

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Uppteckningen rör Påshägg.

1870-71-72-73, senlides några hovehusmans-
drängar i Hägestad ^{Påshägg f. m. (menning Påsh f. m.)} massen, någon ^{f. m. flickor & gossar} friga var med
ute i massen och skulle göra gasahorarna lite
sällskap. Drängarna roa sig med att trycka sönder
ett koht friskägg. Påshäggen leuro alla regn-
leigens färger. Jag såg ingen dräng som kunde
trycka ägget sönder. Man sette händerna mot
ändarna på ägget och tryckte, men förgäves.
Jag hörde drängarna säga; om man gömmer ett
Påshägg från en frishen till den andra, kan
man se om man blir rik eller fattig. 1895 gömde
undertecknad ett friskägg till 1896. Det var till

Skriv endast på denna sida!

tre fjärdedelen fyllt. Detta skulle betyda, att jag skulle bli lite mer än medelmittligt rik. Hade ägget varit tomt skulle jag blivit mycket fattig. Pijorna i Sövestad skulle ge drängene frishaskräll. De skulle teja ett ris, gå in i drängarhuset, lyfta upp dynan och ge en dräng frishaskräll. Om någon höll drängen väl med frigen och då hon kom tygt in latsa drängen ^{41 Baldersinga 1876} att han sov ^{Sövestad 1877-0} hårt. Nu fick han ett slag av riset. Pijan lyfte höftigt upp dynan och ett slag rannades. Drängen: Hade jag kunnat annat ditt förchevande skulle du icke ha utbrutit. Skratt i drängarhuset och inne vid bordet. Husbondefolk: jäså, den låter pijorna rise dig. Skämt och glans. Någon pige gick ut och rise drängen långfredagsmorgon. Detta kallades: långfredagskräll. Det var alltid en pige som höll sig till drängen. Drängen sov inte, bara latsa sig sova. Han ville låta pijan (fästman) se smilt, men ingen förtal och

Skåne
Häradshövding
Sövestad Bäckinge
1873 När en halvkarl blev dräng.
N° 183789

22
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

I Vekeröds, Torna härad, var det så, att då en halvkarl kunde gästa sig som dräng, vanligen vid 20 års ålder, kraftigare tidigare, suezare ej förr än omkr. 20 år. Då först gick han tillhöra gilleslaget, antingen östan-
lärare eller västanlärare, beroende på vilken vädersträck han tjäna från lächen genom Vekeröds stations samhälle. Torja extra ceremonier. Men i Sövestad, Herraröds härad, voro flera gilleslag. Föste en halvkarl sig som dräng skulle han giva välkommande på det gilleslag han kommit att tillhöra, vanligen i november, en lördagskväll. Att skalka gick inte på 1870 talet och tidigare, ty de ha varit då, när han skulle göra hoveridgsvärke vid Kragsholm. Vättigdom ansågs icke som förmildrande omständighet. Han köpte vanligen en hoveribonden 2 pennor brännvin, och fråga om han ville uppläsa lagen eller stugan till spet och dens

nästa lördagskväll. Bönderna höjer få svört för att
få hoveridrängar, ty tillstoddes hemsakallan. När
de kommo satte två av de äldsta hoveridräng^{er} sig
hudsånden, naturligtvis översta, och spensdera bräm-
vin som om det varit däreus eget. Någon densa efter
fialspel i stugan och Anders Komma låg på sängen på-
klädd. Ett han fick en styphetär med säger sig själv.
N° 14 Komman, Sövestad, 1878. Lög vare samma de
an hoveridräng flytta från ett gillelag till annat i
Sövestad. På nätter fingo de en gittermad och ett litet
stycke kött fläsk och en prantaffelkaga delades i unge-
fär 8 delar, så att var och en fick därtill $\frac{1}{8}$ prantaffle-
kaga. De densa tills ut på småtimmerne och de som
inte kunde danse satte vid bordet och spela konch,
3 öres "giv" och 6 öres bet. Om morgonen stod så många
gulka-böte på gården, att man knappast kunde vada fram.
Inga andra ceremonier. Man lade ihop till spelrummen vanligen
1 kanho. Skrifttecknat 1983 Skriv endast på denna sida! Wm Skurup

N° 19,3789

24
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

sko här, sko där, sko runt omkring.
En lek lektes i Örms mejeri 1884, Sköns socken,
Engelstads härad. Jag, upptecknaren, tjänar i mejeriet som
dräng. Mejeristen - egaren Tyshen, Hans Christian Olulst var
borta, jämte fadrig. Allgömmar kom till mejeriet.
De satt i en ring på golvet, med benen i 45° vinkel.
De hade en sko som gick under benen från en till an-
nan och en sprang utanför, att söka finna skon.
Kunde han finna den, så skulle den söka, sammanhålla
skon. Andra lekar förekom icke. Men de satt och
berättas en mängd historier.

Upptecknat av: J. Bengström, Skurup
(1933)

Gömma ringen i Skivarp, Skurup, Slögestad, Baldringe. Denna lek -
föga anmärkningsvärd.

N° 20.

3789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25-

6

Springa hjorten.

En lek i Baldringe - ryggas där ~~man~~ Högstads-
station är belägen, var upptecknaren med och sprang
hjorten. ¹⁸⁷⁹ Man lade sig på gräsmattan med huvudet
ned åt och omkr. 6 churs mellanrum. Den yttersta
hopparen ^{han} över därtill utsedd, sedan han hoppat över alla
skulle han lägga sig, med samma mellanrum, och
den yttersta reste sig och hoppa över alla, för att ännu
lägga sig och så undan för undan. Leven föga an-
märkningsvärd, men det sig lustigt ut när pigorna
hoppar, med sina klumpiga vadmalskjortlar.

Upptecknat 1933 av J. Bergström, Skurup.

N° 17
3789

21

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

Enheleken.

En uppteckningen. jag var med och lekte enhele-
ken i Baldringe-syggos, där nu Högstads station är
belägen, 1874.

Den stående sade: jag frygs för en gammal enka,
som har reakten bord eller känkla. Där fick man
se sig till sidorna. Sprängmerschen böja i lik-
het med Skivarp, men jag ansåg att det var lättare
att taga frigan, ty hon var ibelädd vadsmalskjortel,
~~hög~~ tungt klädd, och det lyckades genast, oaktat,
hon var 18 år och jag tio. Så hölls vi frä tills vi
tröttnar. jag tjänar som fröjke hos Klärten Jeps-
Nils i Fylkenusen. Denne avled darsäckes 1912.

Bergström 1933.

Skump

Ordet: "Gunga katta ögon", uttalades icke i Baldringe.

Spämma kyrka. Göteboag.

Alfptechnasen berättar: 1884 var det brukligt
då en rekryt-avdelning hade vila, man lekte
spämma kyrka. En man stod i böjd ställning och
en person stod framför honom och höll honom
under armarna. Den böjde satte sine armar på
sina knän. Nu skulle en man stå honom
med flata händer i sitsen och sedan skulle han
utpeka vem som utdelat slaget. Gissa han rätt
skulle denne stå. En symmetrisk lek.

En annan lek var: då man hade Regimentsövning-
ar skulle rekryterna "jiltas." Detta tillgick så:
Omkring 30 man tog och utsträckte en benon-
pressering och en rekryt skulle lägga sig på
presseringen. Nu såg man, medan man
sänkte och höjde presseringen något, ett å,
två å, tre, nu flög denne högt i luften, men

man frucrera med pressenningen, att den
fältade föll ned på pressenningen, men slog
sig icke. Det svåraste var då de stodo och
såhna, ty den liggande studsas på pressen-
ingen. Det sker liäle genom märke och ben,
men de som icke frivilligt ville gå i fältet
togs med völd. Lehen rå i sig själv, men
ofarlig. Rekryterna vora rädda för fältet,
men måste dit.

Den var dock likväl icke så rå, som att
spänna pyrsa. Artilleriet, Göteborg, 1884.
En lek var: att fästa en 5 öring på dörren. Göteborg 1884.

Om man satte underkanten på dörren och drag
häftigt upprät och smällde myntet i dörren,
höll lufttrycket myntet vid dörren. ^{En artillerist från}
Småland, som var i
Göteborg, 1884.
En annan lek var att släppa en fjällkniv. Göteborg,
även Högstads, Baldringe, Blekinge. Uppst. 1933 av Wm

Nr 26. 3789

35
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Marens och Lucas.

Av Affp.technaren. I Högstaden såg jag Skräddarsmästare Hans Larsson, f. i Fryde, Ingerstads härad, omkr. 1835, leka denna lek i ett soldathus 1869.

De bundo några trasor ihop till en boll stor som en rova och i de uthängande ändarne hällde de, som tjänstgjorde som handtag. Två personer lade sig att krypa på golvet, med förbundna ögon. Goddag Markus! utropade den ene. Den andre svarade: är du hemman Lucas? Nu hörde de var snatsändningen befann sig. Nu sökte de slå varandra på skallen med bollarne. De flesta slagen togo i golvet, men någon gång råka de slå den andre, ibland på skallen. Ballen var mjuk, så att det tog icke så hårt och de slogo inte av alla krafter. De fingo inte tege jert i varandra, och då man belittret med varandra ropades som ovan sagts. Leken något rå, men för åskådaren sig det lustigt.

Slut endast på denna sida! Affp. av: Wm 1933.

N° 28, 3789

Stjälade glösk.

Isak Bergström, f. i Högstads 1861 berättar:
1880 tjäna jag i Högstads som dräng hos hovenibon-
den Håkan Nilsson, f. omkr. 1830 i buskhammellen
vid Rptad. En gång drängar där vora församlade
sade de: låt oss leka "stjälade glösk". jag visste inte hur
det gick till. Då Isak kan se "Gjuren". De hängde
ett knyte på bjälken på ett spik. Tvänne drängar
stodo och hade en stång över axlarna och ett rep
lades över stängen så att varje dräng höll i ena
ändan. Nu skulle jag taga fast i öglan och slå
benen upp till bjälken och sparka ner knytet.
När jag gick benen upp till loftet släppte dräng-
arne ner sin ända och jag föll på huvudet i golvet
och höll på att slå ihjäl mig. Att leken var oer-
hörd så ses ju lätt.

Uppf. 1933 av: I. Bergström, Skurup

Skriv endast på denna sida!

N° 27. 3789

Måla målt.

Av afftecknaren. 1873 såg jag två drängar i Sövestad,
Herrestads härad, den ene Ola Nilsson, kallad efter
sin far i Borrie, Bachasbråddaren, Ola Bache,
f. omkr. 1835 i Borrie. Denne kom fram med leken.
Två drängar skulle ligga på golvet med
ansiktet mot golvet och man höjde ett läck över
dem. Två drängar, med var sin husselknäpp i
handen skulle slå dem ett slag i sittsen. Gick så
hårt. Vene slag? Ola Bache: jöns. Var det rätt fick
Ola Bache resa sig och jöns lägga sig och fryglan-
det fortsatte tills de tröttnat på den leken.
Leken dock likväl sårmerlig och rå. Thund kunde
den ene få ligga hela tiden.

Husbonden Anders Persson: Kallad Busken, satt i
stugan och titta på, f. 1805, Enköp. Denne smålog, men
han ville nog inte vara en av de liggande. Uppf. 1933 av Wm

Skriv endast på denna sida!

Skuren

36

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

N° 29

3789

Dra kno.

Drängarna i Hågestad, Baldringe, Sövestad sig uppteckna "dra kno" på 1870 talet, vid flera tillfällen. De satte högra handens ringfingrar inom varandra och med andra handen håll i bordskivan. Nu drogo de åt var sitt håll och hur många skålpundes vikt de utvechla, är svårt att avgöra, men att de utvechla en överbörd kraft syntes. Slutligen avgick en med segern, och man förnyade nappstraget ånyo vid ett annat tillfälle. De övriga drängar satte undrande och spörjande, ~~men~~ som skulle avgå med segern. Den förlorande furten bliggdes över nederlaget och vid ett annat tillfälle försöka laga skadan igen. Det sig lustigt ut att titta på, ty de ansträngde sig så, att de blevo röda i ansigtet som eldsläpor, men ovänshap seppstöd icke. ^{vid} Göteborg, vid Artilleriet 1884, var denna lek vanlig.

Skriv endast på denna sida! uppt 1933 av: W. B. M., Skurup

38

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

N° 30. 3789

39

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

Lägga ned varandras armar.

Man sätter sig vid ett bord och sätter armarna på bordet och med högra handen i varandras händer och håller med vänstra handen i bordkanten. Man sätter sedan med pressa till bordskivan den andres arm. Slår utveck-
lades och så en överhörd kraft. Men inom kort
mer den ena besegrad. Ingen ovänshap.

Man skratta åt den misslyckade.

Herrestads härad allmänt på 1870 talet och i
Göteborg 1884 allmän lek.

av upptecknaren, 1933, J. Bergström
Skurup

Pojkar i Boaldringe på 1870 talet, i skolåldern,
lärde både dra kniv och lägga ned varandras armar.

Drängarna togs i hand ^{tag}. Där de togs i varandra om midjan,
midjetag, i allerna: axeltag. Skav i tes midjetag eller axeltag?
Det var mest pojkar i slyng ^{och denna sida} som tag ^{tag}.

N° 36,

3789

Skjuta kråka.

145-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

Alfptechnaren berättar. 1875 tjäna undertecknad hos
Jöns Persson i Wäsatorp, Sövestads socken. Han var
född omkr. 1823. Han hade stora fröjkar. En fröjke
sade till mig, skall vi skjuta kråka? jag hade ej
sett leken förr. En symmetriska på lek. Det var
från en ångsmek. jag ville inte, men till slut gav jag
med mig. Han var 15 år gammal. Han lade sig på
marken med händerna utsträckt och innerhänderna
uppfåt. Benen höll han i 90° vinkel. Nu skulle jag
ställa mig på hans händer och hålla mina händer
på hans fötter. Rätt som det var, tog han ett kraft-
tag med händerna och kastade ner benen, att jag flög
ett stycke hän och höll på att stuka halsen, att jag
knappast kunde resa mig. Då blev han röd och
sökte icke göra om det.

Alfpt. 1933 av J. Bengtström, Skurup

Skane
1870

Lyttis Förestad 1870
1870

N° 46. 1870 J. Bengtson

3789 Per as J. Bengtson m. H.

Kägel - spel.

Alfpratenaren hörde ju 1870 tålet de gamla berättar
i Slögestad att i deras ungdom, man spela kägle
å lags gada, räknat från det gamla ledningshuset,
till husmansgränsen mot Svörestad. Detta spel
har i likhet med schack spelet sina regler.

Se sidan 15. I Skivarps följde man icke reglerna,
men det gjorde man i Slögestad. Såsom de gam-
la i Slögestad berättar detta spel, tror jag att dessa
regler äro rätta. Man satte käglorna i en kvad-
rat. Hönskäglorna räknades som 3 poäng, käglorna
mellan hönskäglorna kallades lus och gällde
en poäng. Rungen i mitten gällde för 9 poäng.
Spellet stod således i 25 poäng. Endast herrskap
hade käglarna. Man slog med en sten, eller en
liten, svärdslunda träbalk, om man hode sidan. Man
slog vardera ett slag. Den förste som uppnådde

Skriv endast på denna sida!

56

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16

~~Ar 47.~~
3789

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

25 poäng hade vunnit. Kägla - kvadranten
ballacks "byen". Kunde man slå omkull kung-
en att han föll utom byen, utan att ha vält
annan kägla. Slade denne vunnit priset.
För kungen utom^{om} byen och t. ee. slog omkull
en lus = 10 poäng.

Detta kägelspel var nog rättare än i Skivarp.
På samma gata lekte ungdomen ball och
de som voro till korporal Moberg f. 1811 i
Högestad, voro nästan alltid säta, medan
det övriga laget voro sara. 1840-talet och tidigare.
Balla Berg, f. i Högestad 1831 berättar: Ungdomen lekte ball i
byns gata. Den som balla upp hette: Bollaköraren.
Och bollträet - bollsjätte. Detta varom söndags^{e.m.} för.
på vipsidan, ty sedan gräset växt upp kunde vi inte
finna bollen!

Upptecknat 1933 av J. Bergström, Skivarp

Nr 48.3789

Skära halsen ur sig.

Av upptecknaren: Denna lek lärer ju hemsk,
men är en av de mildaste av alla lekar.

Man tog i Hågerstad, på 1870 talet och tidigare
två strömpreband av ylle, lade dessa dubbelt.
Sedan stäck man ena äglan in i den andra,
och lade dessa äglor över halsen haktill, att
bandets två ändar sutto på bröstets vänstra si-
da och de två vid den högra sidan. Målade man
det ena bandet till vänster och ett av vänstra
åt högra, sedan det andra högra åt vänstra och
det andra vänstra åt högra sidan. Nu tog man
två band i vardera handen och drag till och
äglorna voro inlåsta i varandra, så att det
såg ut, som banden gått genom halsen.

Detta var en gammal lek i Hågerstad 1870.

Uppf. 1933 av J. Bengtström, Skurups

Skriv endast på denna sida!

59
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18

N° 5-43789

Glatta i hola.

65-
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19

Av upptecknaren. Pajkarna i Högstads till-
rätta om sommaren lekulor och lät dessa
^{20 och}
^{igår} torka i solen, att de levara hårda, stora som en
hasselsröt, men klatsända. Pajkarna träffas i
en massmark en sommarkv. A. B. C. Skall vi
hutta i hola, ja. Nu skaffar de fram sina kulor.
De gör en liten hola i marken, stor som en kaffe-
koppar. Nu lägga de sig på knä. A. börjar att kasta en
kula bort i hålen. Den faller i hålen. Nu går han
bort och tar sin kula ur hålen. B. kastar om. Kulan
stannar 12 tum från hålet. B. kastar igen. Den studsar
och kommer 1 m. andra sidan hålet. B. kastar igen,
den kommer två tum nära hålet. Nu trättar B. C. tar
fett. Kulan faller två tum vänster om hålet. Efter
tio kular trättar C. Nu får A. lägga sig vid kulorna på
knä och med pekfingrets sida slå till dem att de

falla ned i hålet. Så många som komme i hålet
tillhör A. Vi säga: 16 kuler ligge från hålet med
större eller mindre avstånd från hålet. Det lyckas
A. att få 10 kuler i hålet, men de ses ligga nära
hålet, A. får icke geva ^{någon} ~~någon~~ kula en stöt ^{mer}. Nu
bli det B. tur. En kula ligger 12 tum från hå-
let. Han giver kulan en rätt stöt och kulan stannar
 $\frac{1}{2}$ tum från hålet. En annan kula ligger en m. från
hålet. Den får en stöt att den flyger 3 tum förbi
hålet. B. vinner ingen kula. C. har det nu gynnsamt.
Alla kulorna ligga nära hålet. A. kan ha vunnit
till ex. 6 och C. vunnit 4, medan B. förlorat
10 kuler. Så fortsatte man till man tröttnat,
men förlusten i kuler blev icke stor, ty fruk-
arne voro tränade, att de kommande icke så
snyghet som ovan sagt.

Uppst 1933 av: Wergström

N° 56. 3789

68

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21

Taga en väst ur ett band.

Denne lek var mycket utbredd i Högstads -
Baldringe, Bläntorp, Everlöf, Skimringe, ja,
jag har för 50 år sen sett denna lek i flera andra
socknar, br: uppteckningen. Man tar ett sicksa-
band och lägger detta dubbelt och lägger en
rännrörja genom ett knapphål i en väst.
Nu säger man: håll i ändarna, så skall jag
taga västen ur bandet. Den oinviigde tycker
detta är omöjligt, men det är mycket enkelt.
Man tager fatt i öglans båge vid knapphålet, och
drager ut en så stor ögla, att västen går genom
öglan. När man trätt västen genom öglan är
bandet fritt. Detta är mycket enkelt, men det
är svårt att taga socken ur bandet är vida besvärligare,
ja, nästan omöjligt för den oinviigde.

uppt. 1933 av J. Bergström
skrup

Skriv endast på denna sida!

N° 59. 3789

Sol och Måne.

pojkarne i Högstads folkskola lekte på 1870
talet och tidigare, sol och måne. Treänne pojkar,
de kraftigaste, ställde sig mitt för varandra och
sade tygt till varandra: jag är sol och du måne.
De övriga pojkarne kunde nu inte taga fasti för
någondera, ty de visste inte vem som var sol
eller måne. Nu ställde de sig så mitt för var-
andra och lade händerna uppkajade i varandras
händer. Nu skulle en pojke gå mellan dem, under
händerna. Då han kom mellan dem, sänkte de
händerna och höll honom fast. Nu skulle han
säga sol eller måne tygt. Han säger: sol. Solen:
ställ dig bakom ryggen på mig. När alla pojkar
så passerat, uppstod två lag. Nu sökte solen och
månen draga varandra till sig. Solen: vad skjuter
du med? Månen: med kuler och krut. Solen:

71
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22

Nr 60.
3789

72
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23

vilken karl sändu du ut. Nu sette mänen
en av sina kraftigaste pojkar i elden och solen
likaså. Nu hade man gjort en rits i murar.
Pojkarna togs i varandras händer och sökte
draga varandra över gränsen. De ströts emot
på var sitt håll, ty ingen ville vara den sänste.
Gleland kunde t.ex. mänen ha fått den kraf-
tigste pojken. Mänen sände den i elden be-
ständigt och drag alla solens innebyggare in
till mänen. Slutligen återstod endast solen.
Solen: vad skjuter du sned? Mänen: med
kulor och krut. Solen: vilken karl sändu du
ut? Mänen: jag sändu mig själv. Nu tog
sol och mäne fatt i varandra. Kunde solen
draga mänen över gränsen, hade solen
segrat och brödet, om solen besegrades av
mänen. Nu flögo alla på den segrande och rapa:

Kött och bröd. Den segrande skulle bursorja dem. av uppt. 1933
Skiv endast på denna sida!
sinnrik

N° 61. 3789
Vattna gäse.

73
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

Av upptecknaren. Barnen i Slögetads folkskola
lekte för 1870 talet och tidigare: "Vattna gäse."

En pojke var gäse och en rad pojkar gässlingar.
De höll med händerna i föregående vadmels-
tröja i underkanten. En pojke var "räve."

Man går gäse raden för gäsen. Räven: hur är
vädret idag? Gäsen: solskin och vackert
väder. Räven: tvi! det är inte mitt väder.

Man får gäsen gå oantastad. Räven: hur är
vädret idag. Gäsen: det är regn och slask.

Räven: det är mitt väder. Man söker han taga
en gässling. Gäsen söker försvara den, men
raden är lång, så att de kunna inte svänga så
fort som gäsen, utan måste släppa taget och
räven tager en gässling hem. Så fortsätter man.

Uppf. av: ¹⁹³³ J. Bergström, Skurup

N° 62. 3789

Spela-kag.

Av upptecknaren. En lek på 1870 talet och tidigare i Högstads folkskola var, att spela kag. Men lade några tegelstenskulvor ovan på varandra att man fick en pelare.

Nu tog man ett tegelstensstycke, eller annan sten och skulle slå omkull pelaren.

Målet var omkr. 25 m. Den som kunde träffa pelaren var "kage-man" och segrare.

Ingen ville vara sänst, men som det var långt mål, kunde den bästa misslyckas.

sedan pelaren fallit, restes den ännu, och man fortsatte så tills man trättat på den leken.

Upptecknat 1933 av: J. Bengström
Skidrup

74
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25

N° 633789

En skriv-lek.

1875 flyttade en pojke från en f. d. Lejdariämbets i
Snogarp, Skirby socken. Samtidigt under
Bällinga gods i Bläntarps socken. Barnen
glömda. Pojken sade: Tag en griffeltavla
och skriv efter som jag läser upp. Så skedde.
Pojken läste upp och upptecknaren skrev:

Det-skin, har-skin, En-skin, svin-skin,
hund-skin - skriv-skin, et-skin.

Stryk nu ut alla skinner och läs upp.

Det blev: det har en svinhund skrivet.

Vid uppläsningen uppretad en skrattsalve.
Barnen i Högstads lekte följande lek på 1870
talet och tidigare: jag kan säga, vem du tänker
på. En skulle uppsäga namnen. De två hade kommit
i tyget överens om att då jag nämde ett namn från Beldringe
är det, det på följande. Den oinviade tyckte det var ett under.

Skriv endast på denna sida!

Uppst 1933 av: W. Ben, Skirby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

Lövestads
B. m.

M 64 3789

Gissa nätter.

En upptecknaren. Beronen i Högstads, satta sin-
skilt om julen och gissa nätter, på 1870 talen tidig.
A. morder i hemmet. B. alle mine. A. gissa rätt
så blir det dina. B. ser. A. her 5 och B. får giva
A. en nät. Nästa gång är det B. tur. Nu frå-
gar B. om annan sagts. A. J. B. her en i
handen och A. får giva B. 6 nätter, o. s. v.

1876 ströb en sålaman omkring i Högstads
och lagade sil. Han sade: att han var från
Gislöv vid Trälleborgstrakten. Namnet glömt.
De gissa nätter: Sålmannen: min so lunk-
ar åt skogen, sål kvinnan: min lunkar efter.
Sålmannen: vilket träd ligger hon vid.
Sål kvinnan: peka på pek fingret. Det var fel.
Näten låg vid ring fingret.

upptecknat 1933 av: W. B. Skurup

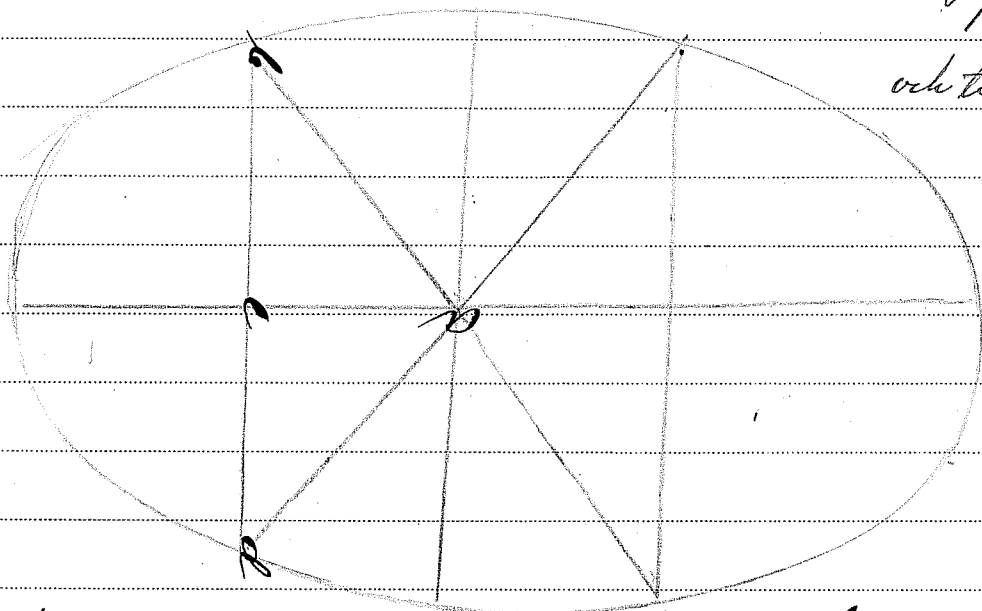
Skriv endast på denna sida!

Nr 65.
3789

Drö-tavel.

En uppteckning. Särskilt om julen sattes både
lån och äldre kungdomar och drögtavel. Man
skrev figuren på bordshivan med krita.
Man hade en räv och tre hunder. Nu skulle
man med hundarna gå i räv. (Högstads)
1870

och tidigare.

a. är räv och nu har man från början placerat hundarna
så de dragas över en gång i sänder. Alft. 1933 cv: Wm, Skarup

Skriv endast på denna sida!

77
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

N° 66. 3789

Leka klobbes.

En barnlek från Hågestad på 1870 talet och tidig-
are, av upptecknaren. Men ställde sig vid en
dörr och en blev utsatt att stå. Vanligen omkring
ett hus. Nu skulle den räknas till trettio⁽¹⁾ och
under tiden skulle barnen gömma sig. Nu har
han räknat till trettio, och inget barn syns.

De ha gömt sig bak en buske, ett risludd, och bak
en svinshodda o. s. v. Nu går han och uppträffar
dem. Den förste han ser, springer han tillsmilet,
slår i dörren med handen och säger: klobbes
för Bengta. Nu måste Bengta stå och räkna till
trettio^{anslutet mot dörren.} o. s. v. och såha upp en, sedan ~~och~~ klobbes
för den. Leken föga anteckningsvärd, men barnen
tyckte det var roligt.

(1) Han skulle
stå vänd mot
dörren.

Uppst. 1933 av: J. Bengtström, Skurup

Skriv endast på denna sida!

N° 67. 3789

Slå sink.

Pojkarna i Slägestad fr^o 1870 talet och tidigare
roa sig ibland med att slå sink. Sv: uppt.

När man kom till ett kärr sökte man upp flata
stenar och slog dem så, att de studsade fr^o vatt
net flera gånger innan de sjönk. Den som
kunde fr^o stenen till ^{att} studsa fr^o vattnet, ^{oftast} anses
som den yppersta.

Vid samma tid gjordes man en stenslinga av
en hebbelkäpp. Man klyvde käppen i ändan,
och insette i klyftan en flat sten. Nu gör
sökte man vem som kunde slå längst och
det är rent av otroligt, hur långt man kun-
de slå, det berodde mycket fr^o käppens seghet.
Ibland flög stenen så högt i luften, att man såg iske vardn tag
Klyptecknet 1933 av: J. Bergström, Skurup ^{Bojars}

79
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30

N° 68 3789

80

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31

Lyfta på raka hasor.

År uppt. 1870 och tidigare lekte drängarna i
Högestad: lyfta på raka hasor. Detta tillgicks så:
En dräng lade sig på en gräsmatta och höll händer-
na baklagda i nacken och höll sig styv. Enan-
nan dräng satte hans fötter mellan sina ben
och lade händerna baklagda under den liggandes
vader. Nu skulle han resa den liggande, så att de
drängen satte sin sitts vid marken, stod den
liggande rätt upp på fötterna. Detta ansågs
som ett duktigt kraftprov, isynnerhet om
den liggande var en tung kurl. Så försökte
drängarna lyfta varandra, till man tröttnat
på den leken.

Alf och Axel 1933 o. v. J. Bergström
Skurup

N° 69. 3789

81

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

32

Lura musen = klämma musen.

Ysack Bergström f. i Hågestad 1861 berättar:

Lura musen, klämma gången, vara vanliga leker
bland drängarna i Hågestad, Baldringe, Sövestad,
från 1870 talet och tidigare. Då jag var ung hörde
jag drängarna klämma musen i Bussjö,
Sövestads socken. En dräng lade sig på marken
och en annan dräng lade sig på hans rygg och
satte sina händer under den liggandes armar
och lade fingrarna samman över den liggandes
hals. När de så placerat sig skulle den liggande
rosa sig med den överst liggande. I Bussjö
händede att så snart han tagit sig fast vid
den liggandes hals, knackte han dennes halskotar
och den underst liggande död "ögonblickligen".
En mycket på leik.

Alf Sjöström 1933 av: J. Bergström, Skurup

N° 70. 3789

82

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

Stå på huvudet.

En upptäckelse. Slöjdstads massa från 1870-talet
saw fröjnerne sig med att stå på huvudet. Den
som längst kunde stå på huvudet ansågs
som duktigast. Man lade sig på knä, lyfte sen-
ta upp fötterna i luften och stod på detta
sätt. Detta fordra mycket träning.

En annan lek samtidigt ^{lekte} var att stå kuller-
lyttor både fram och tillbaka. Man lade sig på
knä i början.

En annan lek var, att rulla tummar.

Pojkar lade sig vid en brant becha-hälle, lade sina
armar i kors över bröstet med händerna i sidor-
na. Sedan lät hen sig rulla ner för branten,
som om man rullat ner en tumma, men jag såg
ingen som våga lägga sig på längre brant, än
att endast två var uppfäst. Alfvt. 1933 w: Wm
Skurup

Phäme

ACC. N:R. 7673789

93

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Malmöhus län Upptecknat av: J. Bergström

Härad: Skerfvetads Adress: Skurup

Socken: Slögestad Berättat av: J. Bergström

Uppteckningsår: 1933 Född år 1864 i Slögestad

34

Uppteckningen rör Grimma krid = Gömma krita.
Detta är samma lek som i nr 12, fast man
då använde blyertspeuna. A. skriver figuren
och nu tazer B. händerna bakom sin rygg och
lägger ett litet kritelycke i ena handen, biter
derafter händerna för B. B. pekar på ena handen,
här kritan i den handen får B. en streck i sin
ruta. Så fortsättes tills en gällt sine rutor
fylla. Ibland kom man överens om att gissa
var sin gång, men ibland skulle den gömma
kritan, tills den andre gissat rätt.

Upptecknat 1933 av: J. Bergström
Skurup

N° 78. 3789

Stachars - Pelle.

Hans Trulsson, f. i Östra Vemmenhög, 1854, berättar: då jag var ung lekte vi en lek: Stachars-Pelle: En gick på golvet och hade en käpp i handen. Denne utbrast: Stachars-Pelle och allt hans folk. Nu skulle alle hastigt resa sig och den som blev sist att resa sig, måste give pent. Där var något mer, men jag har totalt glömt det övriga.

Uppt. 1933 av: J. Bergström
Skurup

ACC. N:R. 7 83789

Landskap: Malmöhus län Upptecknat av: J. Bergström
 Härad: Herrestads Adress: Skurup
 Socken: Fläjestad Berättat av: Jacob Bergström
 Uppteckningsår: 1933 Född år 1864 i Fläjestad

95
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV
 36 a

Uppteckningen rör Travekonta.

Travekonta, kommer utav orden treva, föla,
 kämma, såha uppf. Min bror Jacob Bergström,
 f. i Fläjestad 1861 tjäna i ^{år 1870} hvarjens tre år hos
 hovaribonden Anders Mårtensson, på Borrie
 omkr. 1846. Ilos skene tjäna en dräng, man
 kalla honom Anders Rytare, sannolikt från Flästad.
 Dräng^{gen} gjorde en travekonta av ben som satt i svi-
 nets underben. Det var ett mycket sinnrikt
 arbete. Jacob Bergström fick Travekontan av
 honom, men blev snart förstörd och kan nu
 inte återgiva dess sammansättning. Drängen reste
 till Amerika omkr. 1874. Uppt. 1933 av: W. Skurup

Skriv endast på denna sida!

N° 79. 3789

96

Räkne-exempel.

Lven johansson f. i Blåntorp 1842 berättar:

I min ungdom då jag var fräjes sutta vi oss
kvällarne och gatte gator. Följande gjorde många
mycken huvudbröj:

En bonde behövde tjugo daler och för att få
dessa penningar måste han sälja djur i mark-
naden. Priset för stutarna var 3 daler st.
koorna 2 daler st. kalvarne $\frac{1}{2}$ daler st.

Han berättade, att han måste taga tjugo djur
med sig till marknaden, för att få tjugo
daler. Nu frågas: hur många djur av varken
slaget. Folket voro okunnige i matematik och
müste gissa sig till svaret. Tja, undertryckt
kan icke säna detta för papperet, men lösning
en vet jag. Detta ex. gjorde bönderna mycken
huvudbröj. Upps. 1933 av: J. Bergström skrup

36 b.

Thorne

ACC. N:R. 89 3789

Landskap: Malmöhus län Upptecknat av: J. Bergström
 Härad: Herrnåstads Adress: Skurup
 Socken: Hägestad Berättat av: J. Bergström
 Uppteckningsår: 1933. Född år 1864 i Hägestad

111
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

37

Uppteckningen rör julsedlar.

På 1870-talet och tidigare ansågs de gamla, att om man icke gav tiggare något till julen, utan lät honom lottlös gå bort, höll de, att denne blev julen frändan. Detta räknades särskilt från lille juleafton, ty då ansågs de att julen inträtt. Någon julglädje ansåg man, att man inte fick om man under julen lät en gå bort, utan att geva denne något. Huruvida någon var så hård, vet jag icke, men folket voro mycket vidskepliga, detta var till tiggarens födel och många tiggare fanns.

Många voro de som ~~leka~~^{bröd} en särskild
 lekning, som skulle ligga ^{till} redo att gifva
 tiggare till julen, det fanns och de som inte
~~leka~~^{till} något tiggare, men något fingo de,
 om man undantager kyrkherde Lilje-
 blad och Pletschau, kunde de av övriga
 människor alltid få något till julen.

Värdsamt

J. Bengtsson

Linkelgat. Skurup

Alla lekar lektes endast för nöjes skull, de hade
 inte med vidskufelse eller annat att göra, lekarna
 voro för att bereda ^{nyfikenhet} men de rika lekar, svuntra endast de
 rika individer, lekar såsom, spänna kyrkostolsmatt, Marcus-Lucus,

Räkna stjärnor (pulleke)

Isak Bergström f. i Högstadi 1861. Hjäna hos en hovei-bonde
i Baldringe torp 1870-71-72-73. Bondens namn var
Anders Mårtensson f. i Boorice omkr. 1840.

Om julen lekte ungdomen: räkna stjärnor. Detta tillgick
sålunda: man satte en gryta vatten på lergolvet i stugan.
En flicka tog ett täljglas och tände. Nu skall jag hälla
glaset att droppar nedfalla i vattnet. Ligger nu med
på knä och räkna dropparna. Så snart glaset fallit,
säg stopp. Men hade sig på knä och skulle nog samt
räkna. Så snart flickan hällde glaset föll droppar i
grytan. Ögonblickligen slår en flicka på vattenytan,
att vattnet stänker upp i ansiktet på de omkring
sittande. Skratt och munterhet och de veta resa sig
skamona upp. Man kunde icke lura den mer än en gång.

Uppt. 1933, av: J. Bergström, Skurup

Phänne

ACC. N:R. 83 3789

Landskap: Malmöhus län Upptecknat av: J. Bergström
 Härad: Härnösands härad Adress: Skurup
 Socken: Sövestad Berättat av: Isak Bergström
 Uppteckningsår: 1933 Född år 1861 i Hägestad

101
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

40

Uppteckningen rör Spöken.

1878 Gåen jag hos hoverikbonden Per Persson i Sövestad. Snygg, f. i Skärby, omkr. 1800 gick och sålde blek-plåt-lampor. Han läste hos Per Persson. Alla visste att Snygg kunde många historier och om vinterkvällen sutto hela husets folk och andäktigt lyssna till Snyggs spökhistorier.

Snygg: jag är så lycklig att jag blivit fröjd en söndag, så att jag ser alla spöken. När jag ser ett spöke, går jag ur vägen för detta och spöket går sina vägar och jag min, därför gör spöken aldrig mig något ont, ty spöken har sinne ärenden att gå, och ingen får hindra dem i sin gång.

Skriv endast på denna sida!

Men däremot de, som icke äro födda en söndag,
de se inte spöken, de kunna gå mitt emot dem,
och hindra dem i sin gång. Då tillfogar de den
mötande en stor skada, men jag har alltid ~~med~~
varit lycklig att se dem, därför har de aldrig
gjört mig något ont. Övriga spåkhistorier av
denne äro glömda.

I Högsteds, Baldringe och Lövestad, sade de gamla,
att tvillingar bli aldrig utsatta för spöken.
Pukkelryggiga ansågs icke i dessa socknar som
fjörbytingar, så att sådanne personer voro
verken hatade eller fruktade.

Endast de som hade vordet om sig att ha en "ond
god" voro fruktade och inrygga skräck hos be-
folkningen, men detta kunde förbyggas genom
att taga vanligt emot dem.

1983
Alfström av: J. Bergström, Skurup

Skane,
Högestad
Högestad Sövestad, B. Allinge
apr 1933

3782

86. (Uppst: för nedan)

106

Söka upp ratten.

42

Man tager en hasselgren med klyfta frö,
med två utåtgående grenar. Man skär grenen
mitt an så att klyftan. Nu håller man i de
två grenarna och gör omring. Där det finns
en uttänning i jorden, höjer klyftan sig med
åt och ingen kan hålla den i sitt läge. Det är
inte alla som äro magnetiska, så att det
viser ingenting om inte sökanden är till-
räckligt magnetisk. För en i sällskapet
höjes den mer, men om en annan ställer sig
frö samma plats, närkar det liksom inte.
berättat av Isak Bengtström, Skumringe, i
Högestad 1861. Isak Bengtström säger: jag
har själv erfarenhet av detta.

Uppst. 1933 av: Bengtström, Munu